

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Єзерської Наталії Валеріївни

«Психологічні чинники суб'єктивного благополуччя підлітків

в умовах спеціалізованої школи-інтернату»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата психологічних наук

за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Суб'єктивне благополуччя обдарованої дитини на сьогоднішній день є важливим завданням нашої країни, особливо це питання розкривається у навчальних закладах з індивідуальною програмою навчання, такі як ліцеї. Конкурсний відбір допомагає відібрати найкращих, найбільш здібних, але всі діти різні, із своїми особливостями характеру, типу інтелекту, провідною формою сприйняття інформації, цілями, стилем поведінки, організацією навчання, загальними психологічними особливостями особистості. Кожна дитина потребує індивідуального підходу, допомоги у розкритті її сторін, формуванні цілісної гармонійної особистості. Ця мета ставить перед педагогами і психологами складні завдання, що потребують структурного, системного і послідовного розв'язання.

Кожна дитина є окремою індивідуальною особистістю і супровід її включає багато аспектів: педагогічний, соціальний, виховний, психологічний, здоров'язберігаючий, які мають бути інтегровані в єдину систему, працювати злагоджено і взаємно доповнювати один одного. Обдарованість є характеристикою, що вирізняє людину/дитину з-поміж інших, але при цьому вона «нагороджує» чутливістю, вразливістю до подій навколишнього світу. Не отримуючи підтримки власних поглядів, очікувань така дитина може закритись, втратити інтерес і насагу до навчання. Ускладнюється ситуація ще й тим, що діти, про яких ми говоримо – підлітки, вік, коли дитина дуже швидко розвивається, починає розуміти себе як

дорослу самостійну людину, у неї остаточно формується самооцінка, самоусвідомлення, система цінностей, вона інтегрується у широкий суспільний простір, щоб у подальшому досягти своєї мети, життєвого успіху, самоактуалізуватися через свою професійну діяльність, досягти свого власного акме.

Актуальність рецензованого дослідження зумовлена тим, що сучасній українській науці наявність дослідження в сфері вивчення психологічних чинників суб'єктивного благополуччя підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату ставить проблему не зв'язованих ролей важливих психологічних чинників, що забезпечують суб'єктивне благополуччя обдарованих підлітків в умовах інтернатного перебування, відсутні наукові розробки психологічних чинників суб'єктивного благополуччя обдарованих підлітків, що сприяють адаптації до умов інтернатного перебування. Тому, виконане дисертаційне дослідження автором безсумнівно є **актуальним**.

Комплексний підхід застосований у дисертаційному дослідженні справляє позитивне враження детальної і цілісної вивченості **об'єкту, предмету й мети** дослідження. **Завдання дослідження** цілком відповідають визначеній темі й торкаються проблематики психологічних чинників суб'єктивного благополуччя підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, логічно вибудовані згідно з темою, що свідчать про належний рівень наукової підготовки дисертантки.

Робота, безумовно, має й вагоме практичне значення. Авторкою розроблено та апробовано діагностичний комплекс для вивчення особливостей і виявлення психологічних чинників суб'єктивного благополуччя підлітків, що створює засади для гармонізації життя та навчання підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату; розроблена й апробована програма соціально-психологічного супроводу обдарованих підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату забезпечує підвищення

рівня суб'єктивного благополуччя учнів з урахуванням їхнього способу життя та навчання. Отримані результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності психологів та соціальних педагогів психологічної служби системи освіти для психолого-педагогічного супроводу учнів з метою підвищення рівня їхнього суб'єктивного благополуччя; у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з психології під час вивчення навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, для змістовного наповнення організації практики студентів, для виконання дипломних, магістерських робіт (проектів) тощо.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 272 найменування (з них 108 – іноземною мовою) та 9 додатків на 26 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 247 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 165 сторінках. Робота містить 20 таблиць та 15 рисунків.

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, визначено його об'єкт, предмет та методологічні засади, сформульовано мету, головні завдання роботи, висвітлено наукову новизну, практичну значущість дослідження, наведено відомості про апробацію результатів дослідження й публікації за темою дисертації.

У першому розділі дисертації окреслено основні підходи до розуміння суб'єктивного благополуччя, проаналізовано соціальні та індивідуально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя, проведено теоретичний аналіз особливостей підліткового віку та досліджуваних психологічних чинників суб'єктивного благополуччя підлітків, проаналізовано поняття обдарованості у психологічному аспекті, запропоновано теоретичну модель суб'єктивного благополуччя учнів. У другому розділі дисертації представлено програму емпіричного дослідження, окреслено його основні етапи, критерії підбору досліджуваних та здійснено характеристику групи підлітків. На основі запропонованої теоретичної моделі суб'єктивного благополуччя учнів описано суб'єктивне благополуччя та його психологічні

чинники. Наведено результати аналізу числових значень компонентів суб'єктивного благополуччя підлітків. У третьому розділі окреслено особливості забезпечення психологічного супроводу обдарованих підлітків на різних рівнях: психологічного консультування та психокорекції, соціальної взаємодії у групах з метою забезпечення високих показників суб'єктивного благополуччя. Наведено опис розробленої програми, представлено результати динаміки показників особистісних властивостей респондентів.

Авторка займає виважену та чітку позицію щодо поставлених питань, а джерела, які використані у роботі, відображають сучасну точку зору на зазначену проблему. В цілому, огляд літературних даних, представлений в дисертації, є ґрунтовним і повною мірою кореспондується з метою дослідження.

Досвід апробації даної програми підтвердив її ефективність і засвідчив можливість поширення отриманих результатів в процес психокорекції.

Щодо достовірності отриманих результатів у дослідженні Н. В. Єзерської вперше визначено поняття суб'єктивного благополуччя як системного утворення особистості підлітка, що визначає повну задоволеність життям та проявляється у самореалізації, усвідомленій автономності та високому рівні адаптації; побудовано теоретичну модель суб'єктивного благополуччя учнів, що включає в себе евдемоністичний та гедоністичний підходи, особистісно-психологічний та соціально-психологічний напрямки, психологічні чинники благополуччя; обґрунтовано особливості психологічних чинників суб'єктивного благополуччя обдарованих підлітків з різним способом навчання та проживання (суб'єктивна картина власного «Я», готовність до соціальної взаємодії, ціннісно-смилова система успішного життєутворення); виявлено зв'язок суб'єктивного благополуччя учнів з різним способом навчання та проживання з показниками рівня тривожності, самопізнання, самореалізації, самоактуалізації, автономності, загальної емоційної спрямованості та особистісної адаптації; удосконалено

діагностичний інструментарій вивчення особливостей суб'єктивного благополуччя підлітків; подальшого розвитку набули стратегії соціально-психологічного супроводу обдарованих підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату (підвищення рівня особистісної адаптації через самопізнання, розвиток самоактуалізації через особистісні можливості, розвиток емоційної спрямованості особистості через автономність).

Основні результати дослідження висвітлено у 20 одноосібних публікаціях, з яких 6 – у наукових фахових виданнях України в галузі психології, 1 – у періодичному науковому фаховому виданні іноземної держави, 2 – у періодичних наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз.

Автореферат за структурою та змістом повністю відповідає дисертації. Зауважень до оформлення дисертації та автореферату немає.

Оцінюючи позитивно проведені дослідження, разом з тим, слід висловити певні зауваження і побажання:

1. Авторка у своєму дослідженні виходить із твердження про те, що суб'єктивне благополуччя це системне утворення особистості підлітка, що визначає повну задоволеність життям та проявляється у самореалізації, усвідомленій автономності та високому рівні адаптації. За теорією К. Ріфф визначає суб'єктивне благополуччя, як складний інтегральний феномен, що передбачає наявність системи особистісних цінностей і уявлень про світ, наявності емоційних та поведінкових стереотипів, різноманітних комунікативних навичок, особистісних якостей, цілей у житті, загального рівня інтелекту, який проявляється в задоволеності життям. Загалом погоджуючись з аргументацією зазначеного твердження на теоретичному рівні, хотілося б вивчити особливості психологічних чинників суб'єктивного благополуччя на практичному рівні не тільки у математично обдарованих підлітків, а й учнів з різними видами обдарованості на різних вікових етапах.

2. Виникає питання по третьому розділу. Програма соціально-психологічного супроводу обдарованих підлітків в умовах спеціалізованої

школи-інтернату. Чому соціально-психологічний супровід, а не психолого-педагогічний? Чи відповідає програма спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія?

3. Програму соціально-психологічного супроводу обдарованих підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату розроблено тільки для обдарованих учнів, а для звичайних підлітків?

4. Робота містить незначні стилістичні недоліки.

Дисертація Єзерської Наталії Валеріївни на тему «Психологічні чинники суб'єктивного благополуччя підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату» вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), які висуваються до кандидатських дисертацій, і відповідає профілеві спеціалізованої вченої ради К 26.133.04, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри

психології Національного університету

біоресурсів і природокористування України

В.М. Шмаргун

